

Amatörfotografernas
värld

Amatörfotografernas värld

FATABUREN 2009

Amatörfotografernas värld

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2009

Red. Annette Rosengren och Christina Westergren

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2009
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Svante Warping

Tryckt hos NRS Tryckeri, Huskvarna 2009
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 533 7

Album och ideal

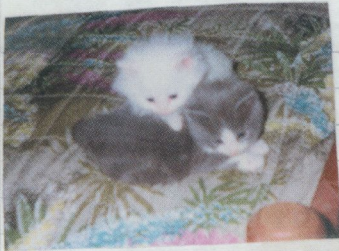
Svaren på en frågelista om amatörfotografi

DAN WALDETOFT
är intendent vid Nordiska
museets arkiv.

Fotografier av familjemedlemmar och släktingar, vänner och bekanta, utflykter och resor har funnits i många svenska hem sedan 1900-talets början. Insatta i album eller liggande löst i kartonger och byrålådor. Kamerateknikens utveckling har fört med sig att allt fler fotograferar och att kameror inte längre är iögonfallande accessoarer.

I slutet av år 2002 skickade Nordiska museet ut frågelistan *Amatörfotografi* till sina skrivande medarbetare, de så kallade meddelarna, runt om i landet. Med den ville vi samla berättelser om fotograferandets och fotografiets betydelse i människors liv. Museets meddelare är inte utvalda för att vara ett utsnitt av landets befolkning. De är över huvud taget inte utvalda – de är med i verksamheten för att de finner det viktigt och intressant att bidra till dokumentationen av svenskt vardagsliv ur ett individuellt perspektiv. De flesta är kvinnor, födda före mitten av 1900-talet.

Det är frågelistsvaren som ligger till grund för den här artikeln, det vill säga *berättelser* om amatörfotografi, även om flera med-

Ålsklingar hos
Daga Paulsson Bräcke
Ludal Högsätes

NORDISKA MUSEETS ARKIV

KU 19356

Dotter är Ullis
och Clintore 1998

Dom är ju så söta
tycker Ulla Julius
man kan inte se
sej mätt på dem
Bara bara dom
förskutligt

För många är husdjuren
kära familjemedlemmar.
Ur Daga Paulssons
svar på frågelistan
om amatörfotografi.
Nordiska museet.

delare också skickat med exempel på sitt eget fotograferande och på äldre släkt- och familjebilder. I stort sett alla har någon gång i livet ägt eller i varje fall haft tillgång till en kamera. Detta faktum gäller säkerligen de flesta av oss, och många skulle också känna igen sig i meddelarnas berättelser om fotograferande, album, val av motiv och bildens betydelse. Tyngdpunkten i min presentation ligger på familjefotografi, något som anknyter till hur flera forskare karakteriserat amatörfotografen, forskare till vilka det hänvisas på annat håll i denna bok.

Att hantera en kamera

Särskilt för många av de äldre meddelarna, födda på 1950-talet och tidigare, krävdes det en speciell händelse för att man skulle lära sig att hantera en kamera. Ofta var det en resa, en skolresa eller en semesterresa med en kamrat, som var inledningen på karriären som amatörfotograf.

»När jag var 14 år och hade gått ut folkskolan 1932, skulle klassen åka på skolresa till Jämtland en vecka och även in till Trondheim i Norge en dag. En stor händelse för oss ungdomar, vi fick bo på tåg hem, vars vagnar kopplades på ordinarie tåg, och kopplades loss på olika orter där vi stannade. Min mamma hade en gammal lådkamera som hon köpt i USA. Bildstorleken var 9 x 12 cm och filmrullen innehöll sex svartvita negativ. Den fick jag låna med mig och det var första gången jag hanterade en kamera. De bilder jag då tog, var när vi på väg upp till toppen på Åreskutan träffade på ett stort område med snö. Eftersom det var i augusti så måste kamraternas snöbollskrig förevigas. Även våra fröknar när vi var uppe på toppen. Jag fotograferade Ristafallen i Hålland, Brudslöjan i Storlien, Handöfallen samt

Vår egen och våra barns uppväxt är motiv som vi gärna återvänder till. Två systrar på väg till skolan på 1950-talet. Ur Gun Bengtssons svar på frågelistan om amatörfotografi. Nordiska museet.

utsikter från Åreskutan«, berättar en kvinna (KU 19547). När charterturismen får luft under vingarna på 1950- och 60-talen finns en kamera ofta med i handbagaget. Solbrännan är ju ett reseminne som snabbt försvinner. En av museets manliga meddelare skriver så här: »Köpte själv en kamera först 1968 som 39-åring. Gjorde några semesterresor till Spanien, Italien och Kanarieöarna och fotograferade både på badstranden och sevärdheter« (KU 19559).

Teknik har alltid mer eller mindre fascinerat mej och det var en faktor som bidrog till fotointresset«, skriver en man född 1919 (KU 19421). De kameror som användes när många av meddelarna fotograferade som mest krävde avståndsbedömning, ljusmätare, inställning av slutar- och bländartider, och det var inte ovanligt att framkallning och kopiering utfördes hemma. Därför hörde teknikintresse och fotograferande ihop, även om det bara är den här mannen som i klartext uttrycker sambandet. Men i sin helhet ger inte frågelistmaterialet intryck av att män fotograferat mer än kvinnor. »Under en lång period i livet fotograferade jag ingenting. Kameran var min mans och jag lärde mig aldrig använda den med dess ganska avancerade system för manuella inställningar«, skriver visserligen en kvinna, men det kan lika gärna vara tvärtom: »När jag så gifte mig med Harald 1944 var det självklart att vi skulle fotografera vad som hände oss och vi köpte en egen kamera. Det var jag som var den fotointresserade och för det mesta tog bilderna« (KU 19365, 1937).

När Instamatic-kameran kom i början av 1960-talet förenklades fotograferandet och användningen av färgfilm förbilligades. Framför allt är det personer som var unga och debuterade som fotografer vid den här tiden som minns den nya kameran.

»Jag började fotografera julen -65. Då var jag 10 år gammal och fick en Instamatic kamera i julklapp av mina föräldrar«, berättar en kvinna (KU 19341). Och naturligtvis påverkade detta både motivval och mängden kort. »Min första kamera köpte jag när jag var ca 8 år gammal. [...] I början tog jag kort på allt som överhuvudtaget gick att fotografera. Kompisar, katter, hus, blommor – allt försökte jag ta kort av med blandat resultat« (KU 19386). En annan kvinna fortsätter: »När jag var yngre tog jag i princip enbart kort antingen på husdjur eller på grimaserande kamrater« (KU 19424). Också bildkvaliteten påverkades av dessa enkla kameror, i händerna på nybörjare, ibland mycket unga: »Jag tog många foton av djurparksdjur som numera är svåra att identifiera. Djuren ligger oftast alldeles för långt bort och i skuggan, så de är ofta svåra att hitta på bilderna«, berättar en kvinna som fick sin första kamera i 7-årsåldern (KU 19358).

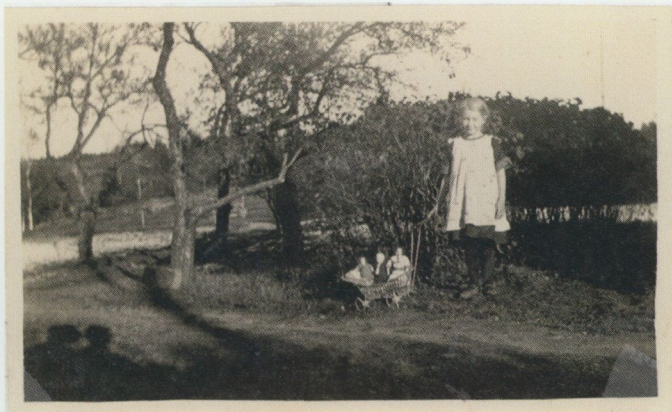
Familjelivet i fokus

Fotograferandets omfattning varierar i olika perioder av livet. Det säger oss också något om bildens betydelse, vad det är vi vill åstadkomma med kameran. »Jag började fotografera det var någon gång i mitten på 40-talet då jag fick min första kamera, sedan dess har jag aldrig varit utan kamera. Mitt största intresse att fotografera har varit naturen, familjen, barnens uppväxt och nu senare barnbarnen. Den tid då jag fotograferade mest var nog när barnen har varit små« (KU 19370). Den här korta sammanfattningen av ett liv som amatörfotograf av en man född på 1920-talet visar hur fotograferandet sett ut i många meddeles liv, oavsett när på 1900-talet de är födda. Ett tillägg till motivvärlden skulle vara husdjur, oftast katter

och hundar. Ett förbehåll är att beskrivningen gäller människor med familj och barn, som varit en del av nästan alla meddelares liv.

När barnen kommer till världen matas filmen fram allt oftare. En kvinna skriver: »Det som fångade mitt fotointresse mycket var när min idag 28åriga son föddes och under hans uppväxt. Jag har kort både från förlossningen och sedan upp genom åren. De korten är det finaste att titta på. Jag kan ta fram det albumet när som helst och drömma mig bort till den tid då han var liten« (KU 19402). Det vore lätt att här på varandra stapla exempel på beskrivningar av hur viktiga barnen är i människors fotograferande. Lika uppenbart är, att ambitionen att dokumentera barnens utveckling är svår att upprätthålla. Viljan finns kvar, men intensiteten i fotograferandet har klingat av när nya barn kommer till världen. »En period 1953 fotograferade jag ganska flitigt, det var det året vi gifte oss och 1955 och 1959, vid barnens ankomst. Allt skulle verifieras ... [...] När vårt första barn – en flicka – föddes 1955, var jag med nästan från början och fotograferade under hennes första levnadsår. [...] Detta blev ett speciellt album. När sedan vårt andra barn – en pojke – föddes 1959, var jag inte fullt så på alerten. I huvudsak fotograferade jag barnen – familjen – under uppväxten. Och särskilt blev det sommarhalvåret på vårt »sommarnöje«, som skulle förevigas« (KU 19405).

Med familjefotografierna bekräftas familjen och dess ideal. Och i bilden av familjen står barnen i centrum. »Efter vår dotters födelse 1955 flyttade jag över allt mera av mitt intresse för fotodokumentation på att göra egna album åt henne och senare även åt hennes bror. [...] Förutom att precis som min egen mamma försöka få med alla kort som togs på barnen, ritade jag

Viktiga händelser och ting blir minnen för livet med kamerans hjälp. Promenad med dockorna Ingeborg, Hugo och Greta på 1920-talet och konfirmation 1932 ur Daga Paulssons svar på fråge-listan om amatörfotografi. Nordiska museet.

dit en del bilder på julklappar, födelsedagspresenter och andra favoritleksaker samt hade i slutet på de första albumen uppgifter om deras utveckling – när de lärde sig krypa och gå, deras första ord och utvecklingen av talet, när de började lära sig läsa o.s.v.», berättar en kvinna (KU 19369).

Många kvinnor har skapat särskilda barnalbum, ett för varje barn. Och barnalbum har funnits att köpa, med plats för både fotografier och för anteckningar om de viktigaste stegen i det lilla barnets utveckling. Mitt eget album heter »Lillens bok«, utgiven hos Aktiebolaget J.O. Öbergs & Son i Eskilstuna, och innehåller illustrationer av E. Linge-Ackermann och har plats

för uppgifter om »lillens utstyrsel«, »dopgåvor och andra gåvor« och naturligtvis längd och vikt vid födseln, »första småleendet, »första tanden«, »avvand« och mycket annat. Dessutom finns ett par sidor med plats för »amatörfotografier«.

Familjen, och i viss mån släkten, som det nav kring vilket en stor del av amatörfotografien kretsar, gör att års- och familjehögtider, som födelsedagar, blir viktiga att dokumentera. Julen är familjens – och framför allt barnens – högtid framför andra. Då är familjen tillsammans, kanske med släkten som inramning, och visar upp sig från sin allra bästa sida i pyntade hem med förväntansfulla barn och vuxna som är glada och nöjda. Därför är det självklart att också »Lillens bok« har plats för den »första julen«. »En period kunde det lätt bli en julafton i varje ände av filmrullen ... Sen vår son föddes har jag dock fotograferat betydligt flitigare. [...] Det blir oftast bara fotograferat då det händer något speciellt som vid födelsedagar, jul, nyår och semester«, skriver en kvinna (KU 19358). Ett annat tillfälle då familjen förväntas visa upp lycka och sammanhållning är semesteren, och semesterbilder är ett annat kärt tema inom amatörfotografien.

Hemmet är familjens viktigaste plats, där det gemensamma vardagslivet fortgår och familjemedlemmarnas olika roller gestaltas. Vid förändringar av hemmiljön, som till exempel om- och tillbyggnader eller nybyggnation av villor och sommarstugor, kommer kameran fram, annars är rena vardagsbilder mindre vanliga. En kvinna berättar om familjens olika album: »Byggalbumet. [...] Till Pappa 13/10 1964 från Mamma och ungarna. [...] Vi ville bygga oss en villa. Redan när vi bestämt oss för tomten, fotograferade jag den förstås. [...] Sedan följer foton på hur Einar och pojkarna fäller träd och bryter sten, hur

vi grillar korv och fikor. Hur grävmaskinen kommer och gräver till grunden. Nu börjar en rolig men slitsam tid, särskilt för Einar. Han gjuter sulan, murar grunden, kvastar och tjäror. Allt förevigas med kameran. Vårt lösvirkeshus kommer från Norrland [...] på en järnvägsvagn och jag fotograferar vid stationen. Till att resa stommen hade vi förstås haft ett bygglag till hjälp, likaså till att mura tegeln. Men i övrigt, att snickra och mura, putsa, slipa, måla och lägga parkett, allt detta gjorde Einar. I

I familjealbumen får också släkten, som mor- och farföräldrar, vara med. Ur Gun Bengtssons svar på fråge-listan om amatörfotografi. Nordiska museet.

viss mån med pojkarnas hjälp och kanske även jag hjälpte till en del, som t.ex. att måla och fylla ut med grus runt huset. Dessutom servade jag med kaffe och mat, när Einar efter en åt-tatimmarsdag cyklade direkt till bygget för att fortsätta arbetet där i fem, sex timmar till. Och så fotograferade jag. Hela tiden tog jag bilder ...» (KU 19411).

Fotograferandet fyller sin viktigaste funktion i de tidiga faserna i familjens livscykel, och det är dessa bilder som betyder mest: »Jag har ofta tänkt att om det skulle börja brinna, skulle jag i första hand försöka rädda åtminstone några fotoalbum, så mycket tycker jag att de betyder. Mest de album som är från mina första år som gift och åren, när barnen var små«, berättar en kvinna (KU 19407). En omstart för fotograferandet kommer med barnbarnen, om det nu blir några: »Några längre resor har vi inte längre lust att göra, utan trivs bäst hemma, och båda våra barn är ensamstående och har inte försett oss med barnbarn så tillgången på nya motiv är inte så stor« (KU 19369). Familjealbumen som dokument över familjesammanhållningen och familjelyckan kan också göra dessa bilder negativt laddade. Det är få som berör problemet, men en kvinna tar bladet från munnen och säger att »de foton som jag undviker att titta på är min mans tidigare familjebilder eftersom jag mår illa utav dem« (KU 19372).

Men visst: det är inte bara familjen som fångat fotografens intresse. Också naturen, både den vilda och den tuktade, har sin givna plats. Vi nordbor sägs ha en särskilt utvecklad naturkänsla, hos amatörfotografen är det framför allt växlingarna i naturen som lockar. »Min far var byggnadsarbetare och ville gärna fotografera. [...] Pappa fotograferade när han byggde vår stuga i Torpa Kolonien 1942. Ja, när grunden var klar, när takstolarna

restes osv. Han fotograferade dessutom när en planta blommade, det första äpplet, de första potatisarna. Han fotograferade naturligtvis oss barn och olika kalas« (KU 19376). »Jag dokumenterar årets gång; »mycket snö« respektive »bara åkrar i januari«, tidigt grönskande björkar, häggblom, bärtyngda buskar, blomrabatter osv.«, berättar en annan kvinna (KU 19373).

Och bland de ungefär 125 personer som skrivit om amatörfotografi finns en, en äldre man, som berättar om bilder som inte alls följer amatörfotografins konventioner. Först beskriver han familjens fotografier på ett sätt som vi känner igen: »Resor, alla bemärkelsedagar, jämna år, studentexamen, förlovningar och vigslar. Alla högtiderna, restaurangbesöken, fester i hemmen, kistorna vid begravningar. Episoder som: julgranen klädes, julmaten kokas – det tar för stor plats att räkna upp allt [...]. Första snön, majbrasona [...].« Men avslutningsvis får vi veta att det finns bilder som ingår i ett helt annat sammanhang: »Jag köpte flera gånger s.k. engångskameror och med dessa har jag tagit bilder av flickor i en massa nakenpositioner. [...] De finns här hemma undangömda, tas fram då och då för att njuta av.«

Bild på bild

Vad som dokumenterats med kameran är i stort sett oförändrat, oavsett om den som berättar är född på 1920-talet eller långt senare. Däremot har den mängd fotografier som omger oss blivit allt större med tiden. »Med vår sons födelse 1949, tilltog fotograferandet. Eftersom det fortfarande var endast 6 eller 8 kort på en filmrulle, blev det inga mängder av kort« (KU 19499).

Vid den här tiden, på 1950-talet, blev den diapositiva färgfil-

men populär med stor betydelse både för själva fotograferandet och för bildförvaring och bildbetraktande. Diabilden hade sin storhetstid på 1950-, 60- och 70-talen, då den på många håll helt eller delvis konkurrerade ut den traditionella fotokopian och därmed också fotoalbumet. Diabilden kräver en diabilidsprojektor och helst också en filmduk, annars kan bilden projiceras direkt på väggen eller på ett upphängt lakan. Med diabilden blir familjen viktig också i själva betraktandet av bilden. Många meddelare beskriver övergången, helt eller delvis, till diabilden, och det förvånar att det i frågelistsvaren saknas berättelser om de tillfällen då familjen samlades för att titta på dessa bilder. Men jag har egna minnen från sådana kvällar på 1950- och 60-talen med mamma, pappa och bröder förvåntansfullt samlade i det nedsläckta rummet, inget sidoljus från angränsande rum fick störa. Varje bild stoppades in i projektorn manuellt, och ramlade ut då nästa bild matades in. När de speciella magasinerna med fack för varje enskild diabilid började användas, och med en medföljande lista där bilderna numreras och beskrivs, krävdes att den bild som just visats omedelbart sattes tillbaka på rätt plats, för att inte ett tidsödande efterarbete skulle bli följderna av bildvisningen. Projektorlampan gick lätt sönder vid minsta stöt. Det var något med den elektriska spänningen, trots att en elektriker i samhället tillverkat ett relä av en kryddbark i metall. Därför satt familjen blick stilla, den ende som rörde sig behärskat var pappa som förestod bildvisningen. Vid de här tillfällena infann sig en speciell känsla av närvaro och samhörighet, och konkurrensen var på den tiden inte så stor från tv-program och andra lockande aktiviteter. »Ska vi ta en låda till?« var en välkommen fråga.

Och: »Ska vi rama i kväll?« Också den proceduren samlade

familjen, i varje fall delar av den. I begynnelsen var det ett pysslande med att klippa filmen och att så dammfritt som möjligt placera varje bild mellan två glasskivor, vilka sammanfogades med en specialtejp. Så småningom underlättades monteringen av färdiga diaramar som trycktes ihop och senare kom diabil-
derna hem färdigramade, för den som så ville.

Diabildsförevisningarna med projektor och filmduk kom efter hand att uppfattas så omständliga och tidskrävande, att de blev allt mer sällsynta för att till slut i det närmaste upphöra. Och om den utvecklingen tiger inte materialet. Här ett par exempel: »På 60-70-talet tog vi lite diabilbilder och skaffade en projektor till dem. Det tyckte vi var roligt då, men nu står projektor och dia-låda på vinden och fryser. Kanske plockar jag ned den nå'n gång när de små barnbarnen kommer på besök, men nu för tiden ska det ju mest vara rörliga bilder med Teletubbies och Harry Potter ...« (KU 19371). »För 25 år sedan fick jag en projektor för diabilbilder och det finns nu många kassetter med diabilbilder ordentligt påskrivna. Någon enstaka gång, det går flera år emellan, plockar vi fram projektor och filmduk, senast i slutet av förra året, då vi var i färd med att packa för att flytta«, berättar en annan kvinna (KU 19498).

Nya och billigare kameror som Instamatic-kameran, förenklad och billigare framkallning genom exempelvis mini-labb och fotopåsar, dvs. färdiga kuvert för försändelse av en film till ett fotolabb, ibland med kampanjpriser, har senare gjort att amatörfotografier fått allt större omfattning och spridning. Och gratiskopiorna från filmlaboratorierna får inte glömmas bort i sammanhanget, inte heller möjligheten att returnera »dåliga« bilder, som då inte debiteras.

Den här utvecklingen har naturligtvis påverkat hur vi förhål-

ler oss till bilden. »Till jul är det tradition att skicka julkort av sina välartade barn till alla i bekantskapskretsen«, skriver en kvinna (KU 19358). Just den här formen för spridning av amatörfotografiets mest omhuldade motiv är ingen ny företeelse. Genom dessa julkort ges släktingar, vänner och bekanta som man inte träffar särskilt ofta, eller kanske inte alls, en uppfattning om hur barnen växer och utvecklas. Men med förenklade former för att få filmer framkallade, och inte minst genom dubbletterna, har spridningen av fotografier tagit sig nya former. Så här berättar en kvinna i övre medelåldern: »Nu ska jag ta med mig alla dubbletter [...] till jobbet. Jag brukar ge en del till personer som är med på bilderna, och resten – gruppbilder och landskap och sånt – lägger jag ut i fikarummet så den som vill får plocka. Andra arbetskamrater gör likadant. Ibland vill folk beställa [...]. Till jul brukar jag gå igenom alla dubbletter jag har kvar och fördela till släkt och vänner. Det händer också att jag skickar foton i brev, när jag ändå skriver. Och människor jag brevväxlar med skickar ofta foton till mig. Det har blivit mycket vanligt [...]. Förr klistrade jag in även såna bilder som jag fått i mina album, men det blev för mycket och nu spar jag bara vissa« (KU 19545).

Om den allt större tillgången på både egna och andras fotografier råder det delade meningar. Jag väljer att citera den kvinna, född på 30-talet, som skriver så här uttrycksfullt om saken:

»Jag hörde just på tv-nyheterna att en lavin gått i Årefjällen, den första för i år, och jag kom att tänka på att det här med foton och fotografering mer eller mindre har blivit som en lavin. Det började litet stillsamt med ett par fotografier om året, ordentligt insatta i ett album, men numera väller det in bilder, som bara läggs i högar eller slängs i en låda, helt kaotiskt. Det

Den senaste filmrullen i form av en bunt färgglada kort från fotolabbet redan efter några dagar! Försändelser av det här slaget fanns ofta i brevlådorna under slutet av 1900-talet. Fotografierna insända av Kerstin Thorburn tillsammans med hennes svar på frågelistan om amatörfotografi. Foto Mats Landin, Nordiska museet.

myckna fotograferandet har blivit till om inte direkt en katastrof så till något av en plåga. Visst är det roligt att efter en semesterresa slå sig ned med familj eller vänner och visa bilderna som togs, rulle efter rulle (nu är det bara en rulle kvar!). Men efter den första tidens tjusning blir materialet bara liggande och jag tror inte min man, som är fotografen i familjen, längre vet var han har allting. Och visst är det roligt att ha aktuella bilder av barnbarnen, men förväntas vi rama in och ställa upp varje års skolfoton i en lång, lång rad. Och visst är det roligt att folk skriver och tackar för senast, men det är inte längre roligt att med varje brev få tre, fyra kopior av sällskapet runt bordet med röda ögon och hedersgästen mer eller mindre dold bakom

blommorna på bordet och halva jag i köksdörren med någon flaska i hand. Ser jag verkligen så ryslig ut och förväntas vi spara alla de där bilderna, prydligt ordnade i album?» (KU 19352).

Den stora mängden fotokopior gör det besvärligt att hålla ordning på alla bilder. Diabildens stora popularitet under några årtionden efter 1900-talets mitt skedde på fotoalbumets bekostnad, men diabildslådorna står numera staplade på varann i garderober, källare och på vindar.

Albumet har överlevt, ibland bara som ett ideal för bildförvaring. Kvinnan i citatet ovan påpekar att bilderna ofta blir liggande, utan åtgärd. Och hon säger vidare: »Senare års bilder, alltid i färg, finns kvar i de färgglada kuvert som de kommer ifrån fotofirman, som framkallat» (KU 19352), något som många säkerligen känner igen sig i. En annan kvinnlig meddelare berättar: »Två gånger om året ägnar jag några dagar åt att sätta in alla kort i album. Inte bara sätta in dem, utan också klippa och klistra och göra små berättelser. Från 1958 har jag minst ett album för varje år ...» (KU 19397). »Nu är han pensionär och tillbringade nyligen några dagar med att sortera in bilder i album. Nu är det undertecknads jobb att i möjligaste mån skriva text i albumen», skriver en annan äldre kvinna (KU 19414). Och det är vanligt att det är hustrun som sett till att familjebilderna ordnats och beskrivits. En kvinna född 1921 säger så här: »Redan i övre tonåren önskade jag mig en kamera [...]. Tyvärr som gift senare i livet blev det mestadels min man som hade hand om kameran, medan jag sorterade och satte in korten» (KU 19362). »Jag hävdar att fotografiernas förvaring ansetts vara kvinnogöra», slår en annan kvinna kategoriskt fast (KU 19365).

Förmodligen förvånar det en och annan, att en artikel om

svaren på en frågelista om amatörfotografi från början av 2000-talet inte berör digitalkameran och vad den betydde för själva fotograferandet, för mängden bilder, förvaringen och spridningen av dem – och för motiven. Men meddelarna berättar inte så mycket om detta. Kanske beror det på att många är till åren komna och att den äldre generationen inte är först med att ta till sig ny teknik. Men det finns en kvinna i femtioårsåldern som skriver om det nya, på ett sätt som väl beskriver den digitala bildens fördelar:

»Idag har vi en digitalkamera. Det har varit en stor revolution för både mig och min familj. Det är skönt att slippa dessa framkallade buntar med bilder som kommer ner i brevlådan när man har som minst motivation att ta hand om korten. Att bara ta d.kameran och ladda ner bilderna i datorn är för mig fantastiskt. Jag fotograferar mer än någonsin och laddar ner själv. Jag sorterar omedelbart och skriver text. Vid varje nyår tar vi och bränner årets bilder på cd och så är det bara att börja om på nytt igen. Vad som också är så fantastiskt är att jag kan printa de bilder jag vill ha men bara det jag vill ha och jag kan sända bilder till vänner och bekanta via datorn. Absolut fantastiskt. Jag tog bilder på min väninnas femtioårsdag som blev mycket bra. Det blev en cd till henne med bilder. Hon uppskattade det mycket. Men hon fick inbrott och ringde mig och berättade och undrade om vi hade bilderna kvar för hennes cd blev stulen. Jodå vi brände ut en ny cd och hon har nu minnet kvar» (KU 19573).

Minnet av femtioårsdagen räddades alltså med ny teknik. Och en sak förenar meddelarnas berättelser om amatörfotografi under olika tider: Det är inte bildkvalitén som är det avgörande, det är motiv och minnen som betyder mest.